

розслідування кримінальних справ за фактами вчинення військових злочинів (Адамюк О. И. Военно-уголовная юстиция : монография / О. И. Адамюк. – Мн. : Бестпринт, 2006. – с. 48) та в 2011 р. він захистив дисертацію на здобуття звання кандидата юридичних наук на тему «Становление и развитие военной юстиции в Беларуси (1917-2010 гг.)».

Отже, підсумовуючи наведене, зауважимо, що в Україні здійснюється дослідження питання законодавства про військові злочини радянської України. Вчені досліджують еволюцію поняття військового злочину, а також розвиток кримінальної політики в радянській Україні і як це впливало на систему покарань за військові злочини.

Розуменко І. В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри історії держави та права*

КЛАСИФІКАЦІЯ НЕРУХОМОГО МАЙНА ЗА ПРАВОМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТ.

Повернення української правової системи до романо-германської правової сім'ї позначилося істотними змінами, зокрема, в інститутах цивільного права. Для більш успішного реформування сучасного вітчизняного цивільного права доцільно звернутися до періодів його формування та становлення. Важливим етапом його розвитку було ХІХ – початок ХХ ст., коли більшість українських земель перебували у складі Російської імперії і на них діяло російське право. У цей період у російському праві активно формувалися ті риси права та ті правові інститути, що і в національних правових системах країн континентальної Європи. Це зумовило типологічну єдність права, що діяло на українських землях, з романо-германською правовою сім'єю.

Кращому розумінню сутності та змісту сучасних інститутів цивільного права сприятиме вивчення історії його розвитку. Тож автор звернеться до встановлення сутнісних рис одного із таких інститутів – інституту нерухомого майна, зокрема, до його класифікації.

За правом Російської імперії, нерухомим майном вважалися землі (заселені та незаселені), угіддя, всякі будівлі, заводи, фабрики, пусті дворові місця, залізниці (Свод законов Российской империи. – Т. X. – Часть первая. Свод Законов Гражданских. Издание 1900 года. – СПб.: Издательство Правительствующего Сената, 1900. – С. 33), кораблі (Торговый Устав. – Т. XI. – Часть II. – СПб.: Сенатская Типография, 1896. – С. 38).

Нерухоме майно класифікувалося за декількома критеріями. За критерієм подільності розрізняли подільне та неподільне нерухоме майно. Звід законів Російської імперії так визначив цей критерій: якщо нерухоме майно може бути поділено на окремі частини таким чином, що кожна з них становитиме окреме володіння, то таке майно йменується подільним;

якщо ж вони, за сутністю їх або за законом, не підлягають такому роздробленню, то є неподільними (т. X, частина перша, ст. 393). До неподільного нерухомого майна віднесено було фабрики, заводи, крамниці, ділянки землі не більше 8 десятин, отримані у власність колишніми державними селянами за правилами 20 лютого 1803 р.; а також оренди, золоті копальні, майоратні маєтки у Західних губерніях імперії, ділянки, що були надані за правилами 20 липня 1848 р., малозабезпеченим дворянам для поселення; залізниці зі всіма приналежностями (ст. 394). Двори вважалися неподільним майном, але міщанам дозволялося необмежено ділити їх для продажу на частини і продавати ці частини окремо, однак із застереженням, щоб не допустити пожеж через значну скупченість будівель, що належать різним власникам.

Якщо власник нерухомого майна заявляв про бажання оголосити своє майно неподільним, то, з огляду на особливі обставини (особлива історична або художня цінність майна, як правило, дворянського маєтку, що належав відомій дворянській родині, що мала заслуги перед державою), прохання власника задовольнялося. У такому випадку маєток набував статусу заповідного спадкового майна, або тимчасово заповідного маєтку (т. X, частина перша, ст. 395). Приналежністю заповідних маєтків, що належали родовитим дворянам, вважалися особливо коштовні речі, визначені індивідуальними ознаками, наприклад, родинні папери, коштовності, витвори мистецтва, колекції книг, виробів тощо (т. X, частина перша, ст. 391). Всі ці речі не підлягали, наприклад, продажу окремо від маєтку.

Іншим критерієм класифікації нерухомого майна був спосіб його надбання власником. За цим критерієм майно поділялося на родове та набуте. Родовим вважалося нерухоме майно, отримане у спадщину за законом; майно, що було отримано від спадкодавця – першого набувача за заповітом, але таким спадкоємцем, який мав би право отримати це майно за законом; майно, що було куплене у родича, який, у свою чергу, перед тим отримав це майно у спадщину; крім того, родовим майном вважалися будівлі, зведені власником на землі в селі або місті на землі, яка була отримана ним у спадщину (т. X, частина перша, ст. 399). Вказані норми російського законодавства діяли і на землях Новоросійського краю, тобто на південних українських землях. Для Чернігівщини та Полтавщини існували інші норми, які діяли ще у праві Гетьманщини. На цих територіях родовим нерухомим майном вважалося лише те, що було отримано у спадщину за законом; маєток, отриманий після батька або його родичів, називався батьківським, після матері або її родичів – материнським маєтком. Отримане будь-яким іншим шляхом майно вважалося набутиим.

Набутиим нерухомим майном вважалося наступне: вислужене або жалуване царем; отримане за договором купівлі-продажу, дарування тощо від особи, яка не є родичем набувача; куплене батьком у сина, який отримав майно від матері; майно, хоча й родове, але продане чужородцю,

а потім знов у нього куплене; куплене у родича, у якого це майно було набути; майно, отримане як указна частка одним із членів подружжя після смерті іншого; майно, нажите власними зусиллями або промислом (т. Х, частина перша, ст. 397).

Тож бачимо, що договором купівлі-продажу набувалося як родове, так і набуте нерухоме майно.

Таким чином, російське право, що діяло на українських землях, котрі перебували у складі Російської імперії, класифікувало нерухоме майно за критеріями подільності та за способом набуття.

Харлампович А. П.

Чернівецький юридичний коледж Національного університету «Одеська юридична академія», викладач

РОЛЬ ЗАПОРІЗЬКОЇ СІЧІ У ПРОЦЕСІ УКРАЇНСЬКОГО ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ

Над пошуками розв'язання так званої української справи – проблеми відновлення і побудови української державності працювало чимало поколінь українців. Не автономія, не федеративна частина іншої держави, а самостійна незалежна, суверенна держава Європи – такою уявляв собі учений Україну. «Для всіх українців, – писав він, – державна самостійність України повинна бути єдиною кінцевою метою». Найпомітніший вплив на формування козацького устрою та права в Україні, безперечно, справило існування Запорозької Січі. Владно-судові інституції, які виникли й функціонували на Запорозжжі, увібрали в себе тогочасні загальноукраїнські устроєві моделі й правові норми. Ці організаційні форми відроджувалися з тих основних клітин громадського ладу, які зцілилися в сім часі упадку, й виростали з них поволі, особливо на запорозьському низу (Бойко О. Д. «Історія України: Посібник для студентів вищих навчальних закладів.» – К.: Видавничий центр «Академія», 1999. – 568с.)

Як суспільно-політичне явище козацтво у своєму розвитку проминуло декілька етапів. Найбільш імовірною з-поміж низки версій щодо виникнення українського козацтва є та, що показує в часі джерела його формування.

Політичний устрій Запорізької Січі базувався на принципах козацької демократії. Йдеться про народовладдя в межах одного суспільного стану – козаків. Лише вони мали право на вирішення внутрішніх справ, могли обирати і бути обраними, мали право займати військові, адміністративні, судові посади. Хоча в Запорізькій Січі і перебували особи, що не належали до козацького стану, проте вони не були а ні рабами, а ні кріпаками. Майнова нерівність існувала, проте вона мала лише економічний, а не юридичний характер. Багатші не мали права привілею над біднішими. Різниця між дуками (козацька аристократія) і голотою (плебсом) у правовому від-